

بررسی تاثیر اردوهای تفریحی-علمی و برخورد محترمانه با دانش آموزان بر تقویت روحیه آنان از دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه استان سیستان و بلوچستان

غلامنبی اکاتی

کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، مربی و عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید مطهری زاهدان

چکیده

بشر از قرن ها پیش تمایل به شناختن خود و دنیای خود داشته است و در این عرصه تلاش های بسیاری انجام داده است. لیکن متأسفانه عدم توانایی وی به حل این دو معما به طریق علمی و منطقی، وی را به سوی ماوراء الطبیعه سوق داده است و به موهوم پرستی مبدل ساخت. در حالی که در ده های اخیر، با توجه به پیشرفت علم، دانشمندان به این نتیجه رسیده اند که، با بکارگیری از اصول بهداشت روانی می توان از بسیاری از بیماری های روانی جلوگیری کرد. این اصول بهداشتی روانی را می توان در مدرسه در قالب های مختلف به دانش آموزان اموخت تا بتوانند روان آرام تری داشته باشند. یکی از این اصول روانی که در مدرسه می توان روی آن کار کرد افزایش روحیه دانش آموزان از راه های مختلف می باشد. در این تحقیق به تاثیر اردو های تفریحی-علمی و برخورد محترمانه با دانش آموزان از دیدگاه دانش آموزان متوسطه استان سیستان و بلوچستان بر تقویت روحیه آنان می پردازیم. روش تحقیق از نوع توصیفی پیمایشی می باشد و بر این اساس جامعه آماری و شیوه نمونه گیری به این ترتیب می باشد که کلیه دانش آموزان سال اول دوم تا سوم دوره متوسطه استان سیستان و بلوچستان به عنوان جامعه آماری این پژوهش شناسایی و انتخاب شدند که مجموع آنها ۶۴۱۴۰ نفر برآورد شده است. پرسشنامه شامل ۲۴ سوال می باشد. برای تعیین روایی و اعتبار این پرسشنامه علاوه بر نظر خواهی از متخصصان مختلف که نتیجه رضایت بخشی نیز داشت از آزمون آلفا کرون باخ هم استفاده شده است و نرم افزار SPSS نشان داد ۷۹ درصد معتبر بوده است. نتایج نشان داد که وسایل کمک آموزشی و روش تدریس فعال معلمان تاثیر مثبتی در روحیه دانش آموزان دارد.

کلمات کلیدی: اردوهای تفریحی-علمی، برخورد محترمانه، تقویت روحیه دانش آموزان

۱- مقدمه:

نظام آموزش و پرورش یکی از نهاد های مهم اجتماعی است که در سطوح مختلف در عرصه جامعه مسئولیت تعلیم و تربیت همه جانبه افراد را بر عهده دارد. آموزش و پرورش به شکوفایی استعداد ها و افزایش توانایی و قابلیت های فردی کمک می کند و از طرف دیگر در خدمت نظام اجتماعی در می آید و از طریق انتقال بهسازی و گاه تغییر ارزش ها و هنجارهای اجتماعی، جامعه پذیری نسل آینده را ممکن می سازد. نگاهی گذرا به عوامل موثر در ترقی کشورهای پیشرفته، روشن می سازد که، این کشور ها از آموزش و پرورش توانمند و قدرتمندی برخوردار بوده اند (ملک زاده و حوری، ۱۳۹۴).

در عصر ما این مسلم گشته است که، رفتار بشر نتیجه موقعیت ها و تعامل متعددی است که مهمترین آنان، خانواده، مدرسه و اجتماع باشد. هنگام طفولیت و کودکی این سه عامل، اساس شخصیت فرد را پی ریزی میکند و پایه رفتار های بعدی او را استوار میسازد. اگر خانواده، مدرسه و اجتماع هر یک وظایف خود را به خوبی انجام دهند، شانس موفقیت در کودک زمان بلوغ و بزرگسالی افزایش می یابد (احمدی، ۱۳۹۰).

بشر از قرن ها پیش تمایل به شناختن خود و دنیای خود داشته است و در این عرصه تلاش های بسیاری انجام داده است. لیکن متأسفانه عدم توانایی وی به حل این دو معما به طریق علمی و منطقی، وی را به سوی ماوراء الطبیعه سوق داده است و به موهوم پرستی مبدل ساخت. در حالی که در ده های اخیر، با توجه به پیشرفت علم، دانشمندان به این نتیجه رسیده اند که، با بکارگیری از اصول بهداشت روانی می توان از بسیاری از بیماری های روانی جلوگیری کرد. این اصول بهداشتی روانی را می توان در مدرسه در قالب های مختلف به دانش آموزان آموخت تا بتوانند روان آرام تری باشند. یکی از این اصول روانی که در مدرسه می توان روی آن کار کرد افزایش روحیه دانش آموزان از راه های مختلف می باشد (گنجی، ۱۳۹۳).

۲- بیان مساله:

با توجه به بررسی های به عمل آمده به نظر می رسد که دانش آموزان دوره متوسطه استان سیستان و بلوچستان، علاقه زیادی به فراگیری علم و دانش ندارند و یا این علاقه به حداقل رسیده است. آنان برای حضور در مدارس با مشکلات عدیده ای از قبیل، بی علاقهی، بی انگیزگی، رو به رو هستند. بانگاهی به امار و میزان ترک تحصیل، افت تحصیل، نرخ مردودی، نرخ قبول شدگان، نرخ گذر و غیره در مدارس متوسطه استان، روشن خواهد شد که بسیاری از دانش آموزان هیچ انگیزه ای برای فراگیری علم و دانش از خود نشان نمی دهند و فقط برای رفع تکلیف و اقتناع والدین اطرافیان، هر روز به سوی مدرسه گام بر میدارند (سازمان آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان).

۳- ضرورت و اهمیت :

تحقیق در حیطه آموزش و پرورش، یک تحقیق بنیادی و کاربردی می باشد، اگر با تفکر سیستمی آموزش و پرورش نگاهی بیافکنیم و دانش آموزان را به عنوان درون داد، ساختار سازمانی و نیروی انسانی و فن اوری و تکنولوژی آموزشی و عمل انتقال یادگیری را به عنوان فرایند و فارغ التحصیلان را به عنوان برون داد بینیم متوجه خواهیم شد که هر برنامه آموزشی که سیاستگذاران آموزش و پرورش طراحی و تنظیم می کنند در طول ۱۲ سال روی دانش آموزان پیاده خواهد شد و به ظاهر اجتناب نا پذیر است و آنان با این برنامه ها آموزشی خواهند دید پس چه بهتر که این برنامه ها بر اساس اجرای تحقیق و نتایج آن انتخاب و در صورت از موم و ضمانت اجرایی آن در کل کشور اجرا گردد (رامشینی، ۱۳۸۸).

بنابر این اولین و مهمترین ضرورت و اهمیت این تحقیق، ماهیت خود آموزش و پرورش می باشد و اما سایر ضرورت و اهمیت های این تحقیق:

۱- شناسایی عوامل موثر در تقویت روحیه دانش آموزان از دیدگاه خود آنان

۲- بهبود وضع آموزشی

۳- بهبود وضعیت بهداشت روانی دانش آموزان دوره متوسطه استان.

۴- افزایش کارایی و اثر بخشی معلمان، اولیا، کادر آموزشی دوره متوسطه استان.

با توجه به علمی بودن این پژوهش می توان از طریق نشریات و مجلات مرتبط با آموزش و پرورش در اختیار معلمان، مربیان، و والدین قرار گیرد تا از نتایج آن استفاده نمایند.

۴- پیشینه

حمید محمدی (۱۳۷۴) در تحقیقی با عنوان «بررسی تاثیر اردو های تربیتی و تفریحی بر وضعیت روانی مددجویان» به این نتیجه رسید که از لحاظ روانی با توجه به این که میزان اعتماد به نفس در افراد در پایان این اردو ها افزایش پیدا می کند از لحاظ روانی نیز تاثیر مثبتی بر روحیه آنها دارد.

بیژن زارع (۱۳۸۱) در تحقیقی با عنوان «نقش سیر و سفرهای تفریحی و علمی در توسعه «عام گرایی» دانش آموزان» به این نتیجه رسید که این اردو ها نقش بسیار مهمی در عام گرایی و اجتماعی شدن دانش آموزان دارد به طوری که حتی می توان آن را به صورت یک برنامه اجباری در برنامه درسی قرار داد و همچنین فضای شاد موجود در این برنامه ها می توان به سلامت روانی دانش آموزان کمک کند

سید یعقوب پور موسوی (۱۳۹۴) در پژوهشی به نقش بسیار زیاد اردو های تفریحی و علمی در فرایند یادگیری دانش آموزان اشاره کرده است که معلم میتواند از این راهبرد در برخی از دروس نیز به صورت اختصاصی استفاده کند تا هم یادگیری را تعمق بخشد و هم باعث افزایش علاقه و ایجاد روحیه مثبت در دانش آموز شود.

۵- اهداف تحقیق:

هدف کلی این پژوهش بررسی تاثیر اردو های تفریحی-علمی و برخورد محترمانه با دانش آموزان از دیدگاه دانش آموزان بر تقویت روحیه آنان در دوره متوسطه استان سیستان و بلوچستان می باشد.
اهداف فرعی:

۱- آیا اردو های تفریحی و علمی، از دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه استان در تقویت روحیه آنان موثر است؟

۲- آیا برخورد محترمانه با دانش آموزان دوره متوسطه استان، توسط اولیاء مدرسه از دیدگاه آنان در تقویت روحیه آنان موثر است؟

۶- تعریف عملیاتی متغیرها:

روحیه: منظور از روحیه در این تحقیق بخشی از بهداشت روانی به معنی استعداد روان برای هماهنگی، خوشایند و موثر بودن برای موقعیت های دشوار، انعطاف پذیر بودن برای بازیابی تعادل و توانایی داشتن می باشد (شهیدی و حمدیه، ۱۳۹۴).
دانش آموزان دوره متوسطه: کلیه دانش آموزان دختر و پسر، در مقاطع، رشته تحصیلی و پایه تحصیلی مختلف که در سراسر مدارس دوره متوسطه استان در حال تحصیل می باشند (سازمان آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان).
برخورد محترمانه: ارزش گذاشتن به ویژگی ها و توانمندی های مختلف دانش آموزان و اعلام آن به آنان.
اردوی تفریحی - علمی: مسافرت های داخل شهر و یا خارج از شهر برای تغییر روحیه (اکبری، ۱۳۹۰).

۷- فرضیه ها:

۱- برگزاری اردو های تفریحی علمی از دیدگاه دانش آموزان دوره متوسطه استان در تقویت روحیه آنان موثر است.

۲- برخورد محترمانه با دانش آموزان دوره متوسطه استان، توسط والدین از دیدگاه آنان در تقویت روحیه آنان موثر است.

۸- روش و ابزار:

روش تحقیق از نوع توصیفی پیمایشی می باشد و بر این اساس جامعه آماری و شیوه نمونه گیری به این ترتیب می باشد که کلیه دانش آموزان سال اول دوم تا سوم دوره متوسطه استان سیستان و بلوچستان به عنوان جامعه آماری این پژوهش شناسایی و انتخاب شدند که مجموع آنها ۶۴۱۴۰ نفر برآورد شده است که دارای جنسیت، رشته تحصیلی، پایه تحصیلی و محل تولد متفاوت می باشد و در دبیرستان های دولتی، شبانه روزی و غیر انتفاعی و ... در سراسر استان مشغول به تحصیل می باشند.

از تعداد کل جامعه تحقیق بر اساس جدول مورگان تعداد ۵۲۰ نفر نفر به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند که این تعداد از مدارس و شهرستان ها و مناطق مختلف استان براساس دو روش نمونه گیری زیر انتخاب شده اند:

۱- روش نمونه گیری خوشه ای: که بر مبنای آن شهر های مناطق و بخش های آموزش و پرورش استان مشخص و به عنوان جمعیت هدف انتخاب شدند و با استفاده از نمونه گیری خوشه ای چند شهر و منطقه و بخش به صورت تصادفی انتخاب شده اند (کرلینجر، ۱۳۹۳).

۲- روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای: که بر مبنای آن در هر شهر، شهرستان و منطقه و بخش آموزش و پرورش بر اساس تعداد دانش آموزان دوره متوسطه استان به شکل نمونه گیری تصادفی طبقه ای ۵۲۰ نفر انتخاب شدند (کرلینجر، ۱۳۹۳). بر این اساس تعداد نمونه ها به تفکیک شهرستان ها به این صورت است که: ناحیه یک زاهدان و میرجاوه ۱۳۱ نفر، ناحیه دو زاهدان و نصرت آباد ۱۳۵ نفر، خاش ۴۴ نفر، ایرانشهر سرباز و سراوان ۷۵ نفر، چابهار و نیکشهر ۲۸ نفر و شهرستان زابل ۱۰۸ نفر در این نمونه سهم دارند.

ابزار مورد استفاده در این پژوهش از نوع محقق ساخته می باشد که برای تهیه و تدوین آن ابتدا براساس مطالعات اکتشافی و نظر سنجی از تعدادی دانش آموزان دوره متوسطه اطلاعاتی راجع به عوامل موثر در تقویت روحیه به دست آمده است که تعداد آنها بسیار زیاد و متنوع بود که از بین آنها دو عامل به عنوان فرضیه مورد استفاده قرار گرفته است. پرسشنامه محقق ساخته، بسته پاسخ، طیف لیکرد تدوین شده است. پرسشنامه شامل ۲۴ سوال می باشد. برای تعیین روایی و اعتبار این پرسشنامه علاوه بر نظر خواهی از متخصصان مختلف که نتیجه رضایت بخشی نیز داشت از آزمون آلفا کرون باخ هم استفاده شده است و نرم افزار SPSS نشان داد ۷۹ درصد معتبر بوده است (فرگوسن، ۱۳۹۳).

پرسشنامه تحقیق به پیوست راهنمای اجرای آن در اختیار رابط پژوهشی ادارات آموزش و پرورش شهر، شهرستان، منطقه و بخش داده شد و از آنها خواسته شد تا پرسشنامه ها را روی دانش آموزان توزیع و اجرا کنند. در برخی از شهرها پرسشنامه توسط خود محقق اجرا و توزیع شد. گفتنی است که همکاری دانش آموزان در این زمینه بسیار مطلوب بوده است و مدت زمان اجرای آن حدود ده ماه طول کشیده است و پس از جمع اوری کلیه پرسشنامه ها اطلاعات کیفی به کمی تبدیل شده است و تمام کد گذاری ها و تحلیل ها توسط نرم افزار SPSS صورت گرفته است و اطلاعات خروجی توسط یک متخصص امار مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

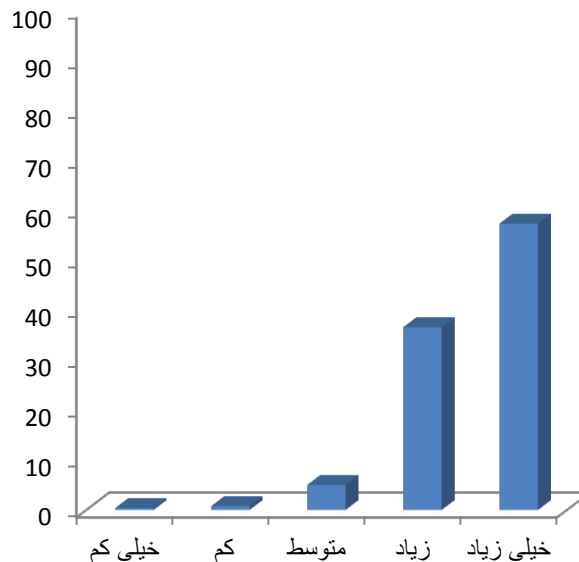
۹- نتایج و جداول:

فرضیه یک:

جدول شماره ۱ تحلیل فرضیه اول

گزینه ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
-	۰-۵	۶-۱۱	۱۲-۱۷	۱۸-۲۳	۲۴-۲۹	-

فراوانی	۲	۴	۲۶	۱۹۰	۲۹۸	۵۲۰
درصد فراوانی	۰/۳۸	۰/۷۷	۵	۳۶/۵۴	۵۷/۳۱	۱۰۰

نمودار شماره ۱ تحلیل فرضیه اول

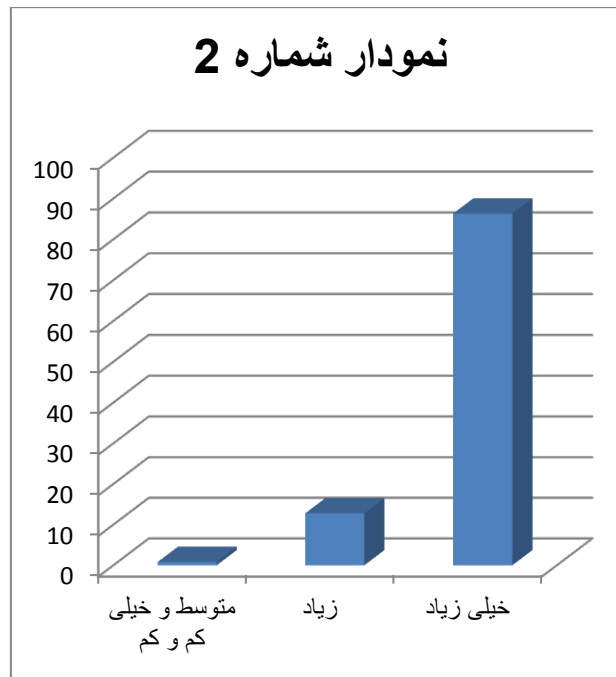
نتایج تحلیل در جدول و نمودار شماره یک نشان می دهد که ۶/۲ درصد از پاسخ گوینان تاثیر برگزاری اردوهای تفریحی و علمی را در تقویت روحیه دانش آموزان متوسط، کم و خیلی کم موثر توصیف نموده اند در صورتی که ۹۳/۸۵ درصد از آنان تاثیر این عامل را در تقویت روحیه دانش آموزان زیاد و خیلی زیاد توصیف کرده اند و چون $\chi^2 = 687/69$ از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۴ در سطح ۹۹ درصد (۱۳/۲۸) بزرگتر می باشد. یعنی برگزاری اردوهای تفریحی و علمی از دیدگاه دانش آموزان در تقویت روحیه آنان موثر می باشد. در جدول شماره یک $p > .1$ همچنین مقدار $DF=4$ و در پایان $\chi^2 = 687/69$ می باشد.

فرضیه دو:

جدول شماره ۲ تحلیل فرضیه دوم

گزینه ها	متوسط، کم و خیلی زیاد	زیاد	خیلی زیاد	جمع
-	۰-۱۴	۱۵-۱۹	۲۰-۲۴	-
فراوانی	۴	۶۷	۴۴۹	۵۲۰

درصد	۰/۸	۱۲/۸	۸۶/۳	۱۰۰
فراوانی				

نمودار شماره ۲ تحلیل فرضیه دوم

نتایج تحلیل در جدول و نمودار شماره دو که در زیر آمده است نشان می دهد که ۰/۸ درصد از پاسخ گویان برخورد محترمانه با فرزندان توسط والدین از دیدگاه دانش آموزان را در تقویت روحیه آنها متوسط، کم و خیلی کم توصیف کرده اند در صورتی که ۹۹/۲ درصد از آنان تاثیر این عامل را در تقویت روحیه دانش آموزان زیاد و خیلی زیاد توصیف شده اند و چون خی ۲ محاسبه شده ۶۶۹/۰۷ از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۲ در سطح ۹۹ درصد (۹/۲۱) بزرگتر می باشد بنابراین تفاوت بین فراوانی مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار به لحاظ آماری معنی دار می باشد. یعنی برخورد محترمانه با فرزندان توسط والدین آنها در تقویت روحیه آنان موثر می باشد. در این جدول ستون خیلی کم، کم و متوسط ادغام گردیده است. در جدول شماره ۲، $p > 0/01$ و $DF=2$ و در پایان $x^2=669/07$ می باشد.

۱۰- نتیجه گیری:

آموزش و پرورش یکی از نهاد های مهم اجتماعی است که با پذیرش مسئولیت تربیتی و آموزشی نقش مهمی را در شکوفایی استعداد ها و افزایش قابلیت های افراد جامعه ایفا می نماید. ایجاد محیطی مناسب که بتواند آموختن و یادگیری به طور موثری در ان اتفاق بیفتد. تحقیق حاضر این منظور را تسهیل می نماید. ایجاد چنین موقعیتی منوط به اعمال مدیریت و اثر بخش می باشد. احساس مشکل انگیزه اصلی و اساسی در اجرای پژوهش می باشد. در این قسمت از پژوهش نتایج تجزیه و تحلیل پرسش های اساسی مورد بحث قرار می دهیم. در فرضیه شماره یک یعنی بررسی برگزاری اردو های تفریحی - علمی در تقویت روحیه دانش آموزان دوره متوسطه استان، با عنایت به نتایج بدست آمده می توان و از انجایی که این فرضیه با ۵ پرسش مطرح شده

در پرسشنامه محقق ساخته مورد بررسی قرار گرفت و مشخص شد که درصد کثیری از پاسخ‌گویان تاثیر برگزاری اردو‌های تفریحی-علمی را در تقویت روحیه دانش‌آموزان دوره متوسطه استان، زیاد و خیلی زیاد موثر دانسته‌اند لذا با توجه به فراوانی مورد انتظار این فرضیه به لحاظ آماری معنی‌دار شد. اما در فرضیه شماره دو یعنی بررسی برخورد محترمانه والدین دانش‌آموزان با فرزندان در تقویت روحیه دانش‌آموزان دوره متوسطه استان، با توجه به نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها در ۴ سوال مربوط به این فرضیه در پرسشنامه محقق ساخته این نتیجه را نشان می‌دهد که در صد بالای از پاسخ‌گویان برخورد محترمانه والدین دانش‌آموزان با فرزندان را در تقویت روحیه آنان زیاد و خیلی زیاد موثر دانستند و توصیف نمودند لذا با توجه به فراوانی مورد انتظار این فرضیه به لحاظ آماری معنی‌دار شد. در این قسمت به ذکر چند پیشنهاد می‌پردازیم:

۱- نتایج تحقیق به نحوی در دسترس اولیا، کادر آموزشی، مدیران، معاونان و معلمان مدارس متوسطه قرار داده شود.

۲- قانونمند نمودن اردو‌های تفریحی-علمی برای دانش‌آموزان دوره متوسطه استان.

۳- ارائه راه کارهای مناسب برای چگونگی برخورد صحیح با دانش‌آموزان در انعقاد جلسات انجمن و اولیا.

منابع و ماخذ:

۱. احمدی، صادق، (۱۳۹۰)، ۴۸ روش در تغییر رفتارهای کودکان و نوجوانان قابل استفاده اولیا و مربیان، تبریز، هادی، ۹۸ص.
۲. رامشینی، موسی، (۱۳۸۸)، روش تحقیق در آموزش و پرورش "طرز تهیه و نوشتن رساله یا پایان نامه تحصیلی"، سبزواری، امید مهر، ۳۱۲ص.
۳. شهیدی، شهریار، حمدیه، مصطفی، (۱۳۹۴)، اصول و مبانی بهداشت روانی، تهران، سمت، ۲۸۸ص.
۴. فرگوسن، جرج اندرو، تاکانه، یوشیو، (۱۳۹۳)، تحلیل آماری در روان‌شناسی و علوم تربیتی، مترجمان: علی دلاور و سیامک نقشبندی، تهران، ارسباران، ۷۱۲ص.
۵. کرلینجر، فردریک نیکلز، (۱۳۹۳)، مبانی پژوهش در علوم رفتاری، ترجمه: حسن پاشا شریفی، تهران، آوای نور، ۵۳۲ص.
۶. گنجی، حمزه، (۱۳۹۳)، بهداشت روانی، تهران، ارسباران، ۳۶۴ص.
۷. ملک زاده، محمد شریف، حوری، حمید رضا، (۱۳۹۴)، تاثیر فناوری اطلاعات در نظام آموزش و پرورش، تهران، جاودانه جنگل، ۵۴۴ص.
۸. محمدی فرود، حمید، بررسی تاثیر اردو‌های تربیتی و تفریحی بر وضعیت روانی مددجویان، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۴۰، ۱۳۷۴، ۷-۴۱.
۹. زارع، بیژن، نقش سیر و سفرهای تفریحی و علمی در توسعه «عام‌گرایی» دانش‌آموزان، رشد آموزش علوم اجتماعی، شماره ۱۹، بهار ۱۳۸۱، ۳۰-۳۷.
۱۰. پورموسوی، یعقوب، راهبردهای مدیریت کلاس درس در راستای سلامت دانش‌آموزان، منتشر شده در کنفرانس ملی پژوهش‌های کاربردی در علوم تربیتی و روانشناسی و آسیب‌های اجتماعی ایران، تهران، ۱۳۹۴.
۱۱. اکبری، محمود، (۱۳۹۰)، شیوه اردو داری، قم، یاد اندیشه، ۲۰۴ص.